

Διαχρονικά

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΚΙΩΝΗ

Η ξενιτιά της... Αθήνας

Σ' ένα μυθιστόρημα του Παύλου Νιρβάνα

«Παρακαλώ σε σταυραπέ, για χαμηλώσου οπίγο, / και δος μου τις φτερούγες σου και πάρε με μαζί σου, / πάρε με πάνω στα βουνά, τι θα με φάει ο κάμπος!» εκλιπαρεί ο Κώστας Κριστάλλης (1868-1894) σ' ένα από τα πιο γνωστά του ποιήματα, το αυτοβιογραφικό «Στο Σταυραπέ».

Τα «βουνά» είναι ο τόπος όπου γεννήθηκε, το τουρκοκρατούμενο τότε Σιράκο της Ηπείρου, και ο «κάμπος» η Αθήνα, όπου υποχρεώθηκε να ζει, κάτω από αντίξοες συνθήκες. Μια Αθήνα στο δεύτερο μισό του 1800, που πόσες ψυχές είχε; Και όμως, ο ποιητής ασφυκτιούσε. «Ανάθεμά σε, ξενιτιά, με τα φαρμάκια πόχεις!» ξεκινάει αφοριστικά ένα άλλο, επίσης πολύ γνωστό, ποίημά του, το «Τραγούδι της ξενιτιάς». Στην οποία εντέλει «ξενιτιά» άφησε την τελευταία του πνοή στα 26 χρόνια του, έχοντας όμως προλάβει ν' αφήσει ένα δυσανάλογο, σε σχέση με τον σύντομο βίο του, σε όγκο και ποιότητα έργο, που αποτελεί κι έναν ύμνο για τη φύση.

Σε ανάλογο κλίμα κινείται ένα εν πολλοίς άγνωστο μυθιστόρημα του Παύλου Νιρβάνα (1866-1937), «Το Αγριολούλουδο» (1922), που επανεκδόθηκε τις ημέρες αυτές, με εισαγωγή-φιλολογική επιμέλεια του Γιάννη Παπακώστα. Είναι στη σειρά των εκδόσεων **Πατάκη** «Επί τα ίχνη», που αίσως συμπληρώνει δέκα τόμους - ένα επίτευγμα για τέτοια κείμενα. Οι προηγούμενοι είναι με δυσεύρετα κείμενα των Βιζυνοπού, Μπιτοάκη, Μαλακάση, Αλεξάνδρου Παπαδοπούλου κ.ά. - όλα σε επιμέλεια Παπακώστα.

Το ξερζίωμα

Στο «Αγριολούλουδο» δεν είναι ο ίδιος ο συγγραφέας που δεινοπαθεί στην «ξενιτιά» της Αθήνας, αλλά μια ωραία χωριατοπούλα από την Κεφαλονιά, που την ερωτεύεται ένας Αθηναίος γιατρός, γόνος ευκατάστατης οικογένειας, την παντρεύεται και την παίρνει μαζί του στην Αθήνα. Μια μετακίνηση που ισοδυναμεί με εξορία για την κοπέλα.

Όπως αναφέρει στην εκτενή εισαγωγή του ο Παπακώστας, ο Νιρβάνας (φιλολογικό ψευδώνυμο του Πέτρου Αποστολίδη), που σπούδασε Ιατρική, εμφανίστηκε στα γράμματα το 1884 με ποίηση. Στα χρόνια που ακολούθησαν ασχολήθηκε με όλα σχεδόν τα είδη του γραπτού λόγου: διήγημα, μυθιστόρημα, δοκίμιο, χρονονόημα, κριτική, ταξιδιωτικά, μεταφράσεις. Για το έργο του τιμήθηκε το 1923 με το Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών, ενώ το 1928 έγινε μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

«Το Αγριολούλουδο» είναι το πρώτο μυθιστόρημα του Νιρβάνα. Ακολούθησε ένα δεύτερο, «Το έγκλημα του Ψυχικού» (1928) κι εκεί έμεινε ως μυθιστοριογράφος.

Εικόνα που ταιριάζει στο μυθιστόρημα του Νιρβάνα - από το νέο φωτογραφικό λεύκωμα της Νίκης Τυπάλδου «Μόνη, Μόνος... Όλοι μας».

«Το Αγριολούλουδο», όπως λέγει και ο τίτλος, είναι: η ιστορία ενός ανθρώπινου άθους του αγρού, «το οποίο εξερριζώθη από το φυσικό του περιβάλλον δια να μαραθνή μέσα εις την ατμόσφαιραν του θερμοκηπίου», πληροφορεί τους αναγνώστες της η εφημερίδα «Πατρίς», που το πρωτοδημοσίευσε σε συνέχειες.

Η κριτική το υποδέχθηκε με ύμνους. Γράφει ο πολυτάλαντος Φώτος Πολίτης (1890-1934) στην εφημερίδα «Πολιτεία»: «Ο κ. Νιρβάνας δεν έχει γράψει ως τώρα μυθιστόρημα. Εν τούτοις, το πρώτο αυτό ρομάντσο του φανερώνει έξοχον επίδοσιν εις το είδος τούτο της λογοτεχνίας - αρετάς συνδέσεως, αρχιτεκτονικής, παρατηρήσεως, ψυχολογίας, που μόνον δοκίμασμένοι μυθιστοριογράφοι, καλλιέργησας προ πολλού το ύφος του, θα μπορούσε να επιδείξη».

Η «ξενιτιά»

Στην εξέλιξη του μυθιστορήματος υπάρχουν άκρως λυρικές εικόνες του τόπου απ' όπου ξερριζώθηκε το «αγριολούλουδο». Εδώ η περιγραφή ενός περιπάτου του ήρωα:

«Πήρε το μονοπάτι, που ανηφορίζε γλυστερό ανάμεσα από τα πυκνά έλατα. Η σελή-

νη, που σερνότανε αργά στη δύση της σαν κουρασμένος οδοιπόρος, έχυνε ανάμεσα από τα κλαριά ένα λευκό, κρύο φως που έδινε φανταστικές, άγριες μορφές στις σκιές των δέντρων (...). Ενα αιωνόβιο έλατο, που είχαν περάσει από πάνω του καταγιγίδες και κεραυνοί, έγερνε το γιγάντιο σώμα του ακουμπισμένο με αγωνία, πάνω στους συντροφικούς του, που άπλωναν, σα χέρια, τους κοντρούς των κλώνους να συγκρατήσουν το πέσιμό του».

Η κοσμική Αθήνα του καιρού εκείνου, που βλέπει καχύποπτα και υποτιμητικά τη χωριατοπούλα, που βρέθηκε ανάμεσά της, δρα αρνητικότητα στην ψυχολογία της. Μια φίλη του ζευγαριού, που γνωρίζει και κατανοεί τι της συμβαίνει, δεν διατάζει να επιπλήξει τον σύζυγό της:

«Βλέπω το λουλούδι που ξερριζώθηκε από τη γη που γεννήθηκε και μαραίνεται σιγά σιγά ξαναφυτεμένο σε ξένο χώμα. Ποια είναι η αιτία του σιγαλού, του θλιβερού του θανάτου; Είναι το νέο χώμα που δέχτηκε στις ρίζες του; Είναι το νερό που το ποτίζει; Είναι ο νέος ήλιος, που το φωτίζει; Είναι τα νέα πουλιά που κελαιδούν γύρω του; Είναι τα νέα άστρα που παραστέκουν στον ύπνο του; Κανένας δεν ξέρει! Είναι το ξερριζώμα...».

